

Урок 5.

ЦИТАТА ЯК СПОСІБ ПЕРЕДАЧІ ЧУЖОЇ МОВИ

**Рідна мова дається
народові Богом, чужа –
людьми, її приносять на
вістрі ворожих списів.**

В. Захарченко

Перевіряємо домашнє завдання
Вправа 52

<https://cutt.ly/gXsVEht>

Запам'ятайте

Цитата — це особливий спосіб відтворення чужої мови, різновид прямої мови.

Речення з цитатами за своєю будовою та пунктуаційним оформленням не відрізняються від речень із прямою мовою.

Різниця полягає у спеціальному призначенні цитат та обов'язковому точному покликанні на джерело цитованого висловлювання.

Цитують, дослівно відтворюючи, уривки з наукових праць, художніх текстів, чиїсь висловлювання для підтвердження певної думки.

ПУНКТУАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ

СПОСІБ УВЕДЕННЯ ЦИТАТИ	ОФОРМЛЕННЯ НА ПИСЬМІ	ПРИКЛАД
1. Як пряма мова за допомогою слів автора.	Беремо в лапки, як пряму мову.	У народі кажуть: «Правду говорить не язик, а душа».
2. Як частина речення.	Пишемо з малої літери в лапках, оформлюємо в середині речення.	В. Сухомлинський говорив, що «любов до Батьківщини неможлива без любові до рідного слова».

ПРОДОВЖЕННЯ

ПУНКТУАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ

СПОСІБ УВЕДЕННЯ ЦИТАТИ	ОФОРМЛЕННЯ НА ПИСЬМІ	ПРИКЛАД
3. Наводиться неповністю.	Як пряма мова, а на місці пропущених слів ставлять крапки.	«...Нам потрібно любити її й гордитися своєю найпрекраснішою матір'ю», —писав Т.Шевченко про Україну.
4. У формі епіграфа.	Пишемо без лапок, вказівка на автора дається нижче епіграфа праворуч і без лапок.	Як важко перші кроки йти! А. Малишко

ПРОДОВЖЕННЯ

ПУНКТУАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ

СПОСІБ УВЕДЕННЯ ЦИТАТИ	ОФОРМЛЕННЯ НА ПИСЬМІ	ПРИКЛАД
5. Віршовані рядки або строфа.	Пишемо без лапок з великої літери.	Чудовий настрій передає М. Луків поетичними рядками: На душі ані хмарини. Гарно в рідній стороні. Кущ осінньої калини Паленіє у вікні.
6. Із вказівкою на джерело.	Беремо в лапки, а вказівку на джерело, що стоїть після цитати, пишемо в лапки.	«Бути — значить виконувати обов'язок» (Є. Сверстюк).

Дослідження - моделювання

Змоделюйте речення за зразком.

ЗРАЗОК. *Не той дурний, хто не знає, а той, хто знати не хоче.
Не той дурний, за Сковородою, хто не знає, а той, хто знати не
хоче.*

*За словами Григорія Сковороди, «не той дурний, хто не знає, а
той, хто знати не хоче».*

*Григорій Сковорода говорив, що «не той дурний, хто не знає, а
той, хто знати не хоче».*

*Григорій Сковорода говорив: «Не той дурний, хто не знає, а той,
хто знати не хоче».*

ВАРІАНТ 1. Щаслива людина занадто задоволена сьогоднішнім,
щоб занадто багато думати про майбутнє (Альберт Ейнштейн).

ВАРІАНТ 2. Навчання ніколи не вичерпує розум (Леонардо да
Вінчі).

ВАРІАНТ 1. Щаслива людина занадто задоволена сьогодніням, щоб занадто багато думати про майбутнє (Альберт Ейнштейн).

Щаслива людина, за Альбертом Ейнштейном, занадто задоволена сьогодніням, щоб занадто багато думати про майбутнє.

За словами Альберта Ейнштейна, «щаслива людина занадто задоволена сьогодніням, щоб занадто багато думати про майбутнє».

Альберт Ейнштейн говорив, що «щаслива людина занадто задоволена сьогодніням, щоб занадто багато думати про майбутнє».

Альберт Ейнштейн говорив: «Щаслива людина занадто задоволена сьогодніням, щоб занадто багато думати про майбутнє».

ВАРІАНТ 2. Навчання ніколи не вичерпує розум (Леонардо да Вінчі).

Навчання, за Леонардо да Вінчі, ніколи не вичерпує розум.

За словами Леонардо да Вінчі, «навчання ніколи не вичерпує розум».

Леонардо да Вінчі говорив, що «навчання ніколи не вичерпує розум».

Леонардо да Вінчі говорив: «Навчання ніколи не вичерпує розум».

Дослідження- конструювання

Подані цитати введіть у речення різними способами. Поясніть уживання розділових знаків.

- Дружба подвоює радості й скорочує наполовину прикрості.
(Френціс Бекон)
- Хороші друзі дістаються тому, хто сам уміє бути хорошим другом. (Нікколо Макіавеллі)
- Обирай друга, не поспішаючи, ще менше квапся проміняти його. (Бенджамін Франклін)
- Дружба може з'єднувати лише гідних людей. (Цицерон)
- Нещасні не мають друзів. (Джон Драйден)
- Без дружби ніяке спілкування між людьми не має цінності.
(Сократ)

Пригадайте прислів'я й приказки про дружбу.

ПРОДОВЖЕННЯ

Прислів'я й приказки про дружбу

- Дружба — велика сила.
- Людина з друзями — степ із квітами, а людина без друзів — жменя попелу.
- Вірного друга народ прославить, бо він товариша в біді не оставить.
- Добрий друг підніме людину, а поганий погубить.
- Яку дружбу заведеш, таке й життя проведеш.
- Нових друзів май, а старих не забувай.
- Матимеш щирого друга, то матимеш ще одну голову.
- Справжнього друга за гроші не купиш.
- Друг не той, хто медом маже, а хто правду каже.
- Дерево міцне корінням, а людина — друзями.
- Дружний табун і вовків не боїться.
- Сила птаха в крилах, а людини — у дружбі.
- Людина без друзів, мов дерево без коріння.

Дослідження-конструювання з елементами увідповіднення

Увідповідніть подані цитати з їхніми авторами. Уведіть цитати в речення з прямої мовою

1. Хотіла б я піснею стати

А В.Сосюра

У сюю хвилину ясну,
Щоб вільно по світі літати,
Щоб вітер розносив лун

2. Васильки у полі, васильки у полі,
і у тебе, мила, васильки з-під вій

Б І.Малковч

3. Краєм світу, уночі,
при Господній при свічі
хтось бреде собі самотньо
із янголом на плечі.

В В.Голобородько

4....кожне слово
нашої мови
проспіване у Пісні
тож пісенними словами
з побратимами
у товаристві розмовляємо

Г Леся Українка

Дослідження-конструювання з елементами увідповіднення
КЛЮЧ ДО ВИКОНАННЯ

1Г 2А 3Б 4В

Розрізняйте зовнішні й внутрішні лапки

ЗВЕРНІТЬУВАГУ! Якщо в цитаті або в прямій мові, узятих у лапки, є інші цитати, а також власні назви, іронічні вислови й інші слова або вислови, які потрібно вживати в лапках, доцільно використовувати лапки різної форми:

- **ЗОВНІШНІ** (кутові лапки, або «лапки-ялинки» («...»));
- **ВНУТРІШНІ** («лапки-лапки») („...”).

НАПРИКЛАД: «Я прочитала драму-феєрію Лесі Українки „Лісова пісня”», - промовила одинадцятикласниця.

Із цитатами можуть трапитися непорозуміння. Наприклад, якщо вислів дуже популярний, його починають використовувати просто як прислів'я, забуваючи про автора або навіть не знаючи, що ця фраза комусь належить. Крім того, іноді цитата набуває популярності не повністю, і через це взагалі може змінитися сенс, якого цьому вислову надавав сам автор.

Популярна фраза

Фраза повністю

Про мертвих або добре, або нічого.

«Про мертвих або добре, або нічого, крім правди» — вислів давньогрецького політика і поета Хілона зі Спарти (VI ст. до н. е.), наведений істориком Діогеном Лаертським (III ст. н. е.) в його творі «Про життя, вчення та висловлювання славетних філософів»

Вік живи — вік учися.

Луцій Анней Сенека: **«Вік живи — вік учися того, як слід жити».**
Дуже відома фраза, яку можна почути буквально від кожного вчителя і яку люблять наводити як аргумент для обґрунтування важливості вивчення того чи іншого предмета, насправді ж неповна. До того ж її часто помилково приписують Леніну.

Мета виправдовує засоби.

Повний варіант фрази, автором якої є засновник ордена єзуїтів Ігнатій Лойола: **«Якщо мета — порятунок душі, то мета виправдовує засоби».** Авторство цього вислову помилково приписують італійському філософові XVI століття Нікколо Макіавеллі, який був одним із улюблених авторів Гітлера

Релігія є опіум для людей.

Релігія — опіум. Фраза, популярна в атеїстів, теж вирвана з контексту. Карл Маркс писав у вступі до праці «До критики гегелівської філософії права» (1843 рік): **«Релігія — це зітхання пригнобленого створіння, серце безсердечного світу, а також душа бездушної ситуації. Подібно до того, як вона — дух бездушних порядків, релігія є опіум для людей!»**

Благими намірами вимощена дорога в пекло.

Багато хто чомусь вважає, що ця фраза є синонімічною до висловів «не роби добра — не матимеш зла» чи «хотіли як краще — вийшло як завжди». Хоча в оригіналі фраза лунає так: **«Пекло сповнене добрими намірами, а небеса сповнені добрими справами».**